

STANDART

Danmarks eneste litteraturtillæg

-
-
-
-
-
-
-

[Om STANDART](#)

[Abonnement](#)

[Skribenter](#)

[Forsidekunstner](#)

[Presseklip](#)

[Arkiv](#)

[Links](#)

Krigens rædsler

I sin tredje roman lukker Henriette E. Møller op for en overraskende dristig åre i sit ellers stilfærdige litterære univers

Henriette E. Møller

Danskerheld

272 sider, 299,95 kr.

Gyldendal

Anmeldt af Henk van der Liet

Når man læser en stak nye bøger umiddelbart efter hinanden, sker det, at man tror at have fået færtten af en tendens i samtidslitteraturen, eller i det mindste en fornemmelse af, at flere af bøgerne peger i en bestemt retning. Det kan selvfølgelig være synsbedrag, men en række af forårets udgivelser – og ikke mindst debutbøger – ser ud til at have en vis forkærlighed for fragment-fortællinger og frie tankeassociationer, med det visuelle og kropsbevidstheden i centrum. Eksempler på denne spændende prosalyriske crossover tendens, der ikke har meget til overs for plot og spændingsforløb (måske efterhånden krimiens enemærker?), er Josefine Klougart, Bjørn Rasmussen, Asta Olivia Nordenhof m.fl. Overraskende er dette ikke, idet kortprosaen i sagens natur er en litterær frontløber, rugekasse og *powerhouse* i ét. Mere spændende bliver det, hvis man samtidig bilder sig ind, at man kan se, at en udvidelse af det litterære fiktionsbegreb (igen) er under opsejling, især når bøger, der tager hul på krigen i Irak, spiller en iøjnefaldende rolle. Selvfølgelig tænker man umiddelbart på Das Beckwerks »Selvmordsaktionen« (2006) og andre af hans projekter, der ikke bare tager den danske deltagelse i Irakkrigen op til debat, men også

skaber rav i de gængse litterære begrebskategorier (selvbiografi, metafiktion, reportage, kollage?). Mens Das Beckwerks mesterlige litterære kispus og akrobatik bekræfter læserens forudindtagne – oftest kyniske – syn på krigen og de militære og politiske beslutningstagere, byder nærværende bog på en ganske anderledes, og på mange måder lige så spændende og tankevækkende, tilgang til Irakkrigen.

Fra Randers til Basra

»Danskerheld« er Henriette E. Møllers tredje roman. Efter de to stilsikre og højst originale romaner »Jelne« (2007) og den beslægtede »Kaiser« (2008), har Møller lukket op for en hel ny side – især i teknisk og tematisk henseende – af sit talent. »Danskerheld« handler om den 22-årige hovedpersonen Laura fra Randers, der som kampsoldat tager til Irak, hvor hun sammen med sine kolleger oplever krigen på nært hold. Og til trods for at »Danskerheld« ifølge titelbladet er en roman, hviler indholdet på en hel del dokumentation, bl.a. en række samtaler med to soldater, der har været udstationeret i Irak i 2007 – og som nævnes ved navn i en kort efterskrift. Mens Das Beckwerk indgik i en dialog om tekstens troværdighed og pålidelighed ved at inkludere en del billedmateriale, dagbogsoptegnelser, mails osv., afstiver Henriette E. Møller tekstens realisme og autenticitetskrav ved hjælp af et hav af forkortelser, soldaterudtryk og insiderviden. Og desuden er bogen udstyret med et (lidt for skematisk) landkort over de danske troppers indsatsområde og en ordliste; for hvordan skulle man ellers kunne forstå et tekststed som dette: »[H]un får undervisning i PMV'er, i GD'er, i TMG'er, hun lærer at mekke.« Læseren får således også lige et lynkursus i soldatersprog – og terminologi.

Laura er kvinde, bor i »tøseteltet«, men samtidig er hun »en af gutterne«, og da en af de mandlige soldater rejser hjem til Danmark, fordi han ikke længere kan klare mosten, dvs. at hans angst for raketnedslagene, snigskytter og vejsidebomber er blevet større end frygten for at blive hængt ud af de andre som en kujon, øges de andres respekt for Laura yderligere. Derimod har de tilbageblevne soldater ikke meget til overs for dem, der bukker under, selvom de prøver at holde masken: »Alle forsøger at tale om hans hjemrejse med respekt, men det er tydeligt, at alle synes, han er en kujon, en kvitter, der ikke gider stå ved sit ansvar.«

Umiddelbart efter at Lauras deling er ankommet til Irak, får soldaterne besked om, at politikerne har besluttet at trække de danske tropper tilbage fra Irak, hvorved Lauras hold bliver den sidste kampenhed. Med et snuptag skifter forventningerne og forudsætningerne for deres tilstedeværelse i Irak karakter. Ikke fordi krigen er forbi, men fordi politikerne prioriterer noget andet. Men i det halve år de er udstationeret i Irak, er krigen også for Lauras sluthold en benhård realitet. Og på trods af at mange andre landes soldater tror, at danskerne er mere heldige, end de er, mister Lauras gruppe – umiddelbart før de skal på orlov – et par mand. En af dem er Lauras nærmeste ven – og veninden Minnas kæreste – Peter, der er far til det barn, Minna er gravid med. Krigen serveres ikke med lyserøde briller og fløjlshandsker på, og myten om »danskerheld« får et alvorligt knæk.

Måden, hvorpå Henriette E. Møller viser det tvetydige i at krigen på den ene side foregår meget langt borte, men på den anden side er lige om hjørnet, er gjort med lige så stor præcision og troværdig empati som i hendes to tidligere, langt mere fiktionsprægede bøger.

Hvorfor?

Umiddelbart efter at katastrofen er indtruffet i Irak, bliver der ringet til forskellige steder i Danmark, flere tusinde kilometer borte:

[T]o store og meget tunge sten bliver kastet i vandet, og ringe breder sig fra far til mor til lillebror og lillesøster til bedsteforældre til naboer til kollegaer til fodboldkammerater til klassekammerater til klasselæreren og hendes familie til deres venner til underboer fra Vesterbro og ud til resten af Danmark.

Og det samme sker i Randers, hvor ringene fra den tunge besked sætter nye beskeder i gang fra kærestens brølende sorg til forældrenes, til deres søskende til deres børn.

Efter denne tragedie slutter bogens første del. Anden del domineres helt af eftervirkningerne, hjemkomsten af Lauras deling, med de to ligkister om bord på flyet, bisættelsen af de to dræbte soldater, gravøllet og fødslen af Minna og Peters lille dreng.

Til trods for at »Danskerheld« er en pragtfuld, velskreven og rystende bog, fornemmer man alligevel et vist tomrum, idet der i grunden ikke siges ret meget om Lauras motiver. Hvorfor har hun søgt ind til militæret, og hvorfor melder hun sig til at tage til Irak? Udelukkende for at slippe væk hjemmefra? Væk fra moderens evindelige migræneanfald og faren med tipskuponerne som tilværelsens højdepunkt? Væk fra en ret perspektivløs tilværelse? Fordi hun egentlig er lun på Peter, sin kusine og bedste venindes kæreste? Hendes motiver forbliver ret uafklarede, og måske er det netop en pointe fra forfatterens side, at de fleste unge soldater, der meldte sig til en tur til Irak, faktisk tog derned uden at have gjort sig klare forestillinger om, hvad det egentlig vil sige at deltage i en ægte krig. Måske var deres vigtigste incitament virkelig »ønsket om, at der skulle ske noget andet«. Og da Laura bliver spurgt, hvorfor hun melder sig som frivillig, lyder svaret overraskende hult: »[H]un siger, at det bliver fedt at komme ned og gøre en forskel, hun siger, at hun håber, de kommer i ildkamp. Hun siger alle de rigtige ting. Men hun tror ikke på det, hun siger.« Spørgsmålet er, hvorfor hun risikerer at miste livet, sætter alt på spil, hvis hun ikke aner hvorfor?

Bortset fra en enkelt gang i bogens begyndelse stiller Laura heller ikke spørgsmålstejn ved betydningen af deres indsats, hverken for sig selv eller for Irakkerne. Hun siger, at hun vil »gøre en forskel«, men hvor megen forskel kan man gøre i en krig, der handler om geopolitik og olie, og hvori det beskudte militære håndværk går hånd i hånd med den mest avancerede teknologi. Da det endelige regnskab gøres op, er bundlinjen for Laura, at hun er soldat, og at hun – for ikke at miste respekten for sig selv og kammeraterne – er nødt til »at gennemføre det arbejde, de døde for«.

Men heller ikke Laura kommer helt uskadt hjem, hun får bl.a. angstanfald og fravælger (derfor?) senere at komme med til Afghanistan. Eller gør hun?

Henriette E. Møllers sproglige spændstighed – og vovemod – viser sig bl.a. de steder, hvor hun pludselig lader sproget skifte gear eller toneleje, for eksempel ved at vælge en lettere humoristisk tilgang, der så senere glider over i sin modsætning. Fra alvor til folkekomedie og tilbage til alvor igen. Dette sker eksempelvis, da hun ganske alvorligt og sandfærdigt har præsenteret Lauras nærmeste kammerater, hvorefter hun skifter til en revyagtig tone og så tilbage igen:

[M]ine damer og herrer, her er de: glade gutter i kongens klæ'r, danske jenser med ømme tæer, én for alle og hver især [...] det er dem, der skal gå foran og forsvare alle andre, der er noget, de er kanonføde, de er kampsoldater, og de har ingen idé om, hvad der skal ske med dem de næste seks måneder. Nu sidder de dér i madteltet denne torsdag morgen i februar. De lytter til regnen.

Og så er vi tilbage i hverdagen med kedsomhed, evindelige hjernedøde rutiner, varmen og kulden, tv-serier på dvd, dåsemad og ... angsten.

Litterært præcisionsarbejde

»Danskerheld« vil utvivlsomt skabe debat, både i litterære kredse og den brede offentlighed, ikke mindst fordi forfatteren har indrømmet, at hun ikke selv har været i Irak. Spørgsmålet er, hvor meget det egentlig betyder – vel at mærke for en roman. Beskrivelserne af det stort set kedsommelige lejrliv, som samtidig kendetegnes af en konstant og nervepirrende trussel fra raketangreb, uafslædig angst for vejsidebomber og den psykiske tilvænnning til krigens rædsler, er simpelthen fantastisk litterært præcisionsarbejde. Og

takket være Henriette E. Møllers store, sproglige formåen, har »Danskerheld« fået et langt mere litterært end journalistisk eller dokumentarisk præg, til trods for at bogen fortælles i *real time*.

Slutkapitlet handler om, hvad de voldsomme oplevelser i Irak har gjort ved Laura og kammeraterne. Det viser sig, at overgangen mellem Irak og den danske hverdag for mange soldater rent faktisk er for voldsom, og de får problemer med at falde til igen. De har oplevet ting, som hjemmefronten har svært ved at forholde sig til, og derfor føler de sig i et vist omfang ladt i stikken. Under gravøllet, efter begravelsen af en af deres dræbte kammerater, diskuterer soldaterne ikke blot den manglende forståelse og respekt for deres indsats, men også hvor lidt krigen fylder i folks bevidsthed. Dybt ironisk slår de fast, at hjemmefronten åbenbart prioriterer andre ting: »[D]agens nyhed på forsiden af Ekstra Bladet var, at der er for mange, der bruger handicapparkeringspladser ulovligt.«

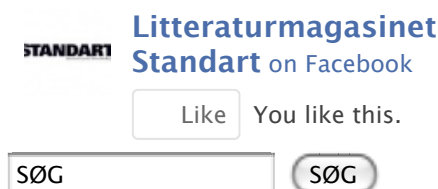
I stedet for at bruge Laura som et påskud til at diske op med alverdens politiske, moralske eller etiske overvejelser og vurderinger, har Henriette E. Møller valgt at holde lav profil og skabe et anderledes vovet, men vellykket forsøg på en litterær tilgang til et meget følsomt emne i samtiden.

Kalender

7. juli: STANDART #2, 2012 udkommer med tema om litteratur og steder

24. oktober: STANDART #3-4, 2012 udkommer. Bladet er et dobbeltnummer, som fejrer Standarts 25-årsjubilæum.

Find os på facebook

© 2012 Standart